

”Siihen se tarina loppuu”

Osallisuuden tukeminen saduttamalla

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäen kampus, sosiaalian koulutus

Kevät, 2018

Tiia Riikonen

Sosiaalialan koulutus
Visamäki

Tekijä	Tiia Riikonen	Vuosi 2018
Työn nimi	”Siihen se tarina loppuu” Osallisuuden tukeminen saduttamalla	
Työn ohjaaja	Saija Silvennoinen	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyö oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena oli osallisuuden tukeminen sadutusmenetelmää hyödyntäen ja työn tarkoituksena oli myös tuottaa satukirja lasten kertomista saduista. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä päiväkotitouhula Kangasalan kanssa keväällä 2018 aikana.

Työn tietoperusta koostui sadutuksesta, osallisuudesta, lasten kuulluksi tulemisesta, sekä varhaiskasvatuksesta. Opinnäytetyön toiminnallisessa osuudessa yksilösadutettiin lapsia ja näistä saduista koottiin työn liitteissä oleva satukirja. Lapset saivat kuvittaa omat satunsa ja kuvat liitettiin osaksi satukirjaa. Toiminnallinen osuus toteutettiin huhtikuussa 2018 ja sen aikana sadutettiin seitsemää 4-5-vuotiasta lasta.

Työn tilaaja sai opinnäytetyön aikana syntyneen satukirjan jaettavaksi toiminnalliseen osuuteen osallistuneille lapsille. Lapset saivat antaa palautetta valmiista satukirjasta ja palaute heiltä oli positiivista. Lisäksi työ auttoi tukemaan lasten osallisuutta saduttamisen yhteydessä sekä opinnäytetyö toivottavasti innosti päiväkodin henkilökuntaa käyttämään sadutusmenetelmää myös tulevaisuudessa.

Avainsanat Varhaiskasvatus, sadutus, osallisuus, kuulluksi tuleminen

Sivut 27 sivua, joista liitteitä 6 sivua

Degree Programme in Social Services
Visamäki

Author	Tiia Riikonen	Year 2018
Subject	Supporting inclusion with the storycrafting method	
Supervisor	Saija Silvennoinen	

ABSTRACT

This Bachelor's thesis was practice-based and the aim was to support inclusion in the daycare centre Touhula in Kangasala by using the storycrafting method. Another goal was to make a storybook from the stories the children told. The thesis was implemented in spring 2018.

The theoretical background consists of the storycrafting method, inclusion, what being heard is and early childhood education. In the practice part of the thesis, seven children aged four to five attended individual storycrafting sessions. The children drew pictures to their stories and the stories were collected into a storybook. This practice part was carried out in April 2018.

The Touhula Kangasala daycare centre received the finished storybook in May 2018. The children who took part in the storycrafting, also received copies of the storybook. The children also gave feedback about the book. The feedback was positive and the main aim of the thesis, to support the inclusion in the group, was achieved. The thesis also hopefully inspired the personnel to use the storycrafting method in the future.

Keywords Early childhood education, The Storycrafting Method, Inclusion, Hearing

Pages 27 pages including appendices 6 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA.....	2
2.1	Varhaiskasvatus.....	2
2.2	Sadutus.....	4
2.2.1	Sadutuksen synty ja sen tavoitteet	6
2.2.2	Erilaisia sadutusmenetelmiä.....	6
2.3	Osallisuus ja kuulluksi tuleminen	7
2.3.1	Osallisuuden määrittelyminen	7
2.3.2	Osallisuus varhaiskasvatuksessa	8
2.3.3	Kuulluksi tuleminen	9
2.4	Aiempia tutkimuksia aiheesta	10
3	TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ JA TOIMINNAN KUVAUS.....	11
3.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	11
3.2	Suunnitelma sadutuksen toteuttamisesta	12
4	TOIMINNAN TOTEUTUS JA ARVIOINTI	13
4.1	Sadutuksen toteutus päiväkodilla	13
4.2	Omat havainnot ja arvio sadutuksen toteutumisesta	15
4.3	Päiväkodin ja lasten palaute sadutuksesta sekä satukirjasta	16
4.3.1	Lasten palaute satukirjasta ja saduttamisesta	17
4.3.2	Päiväkodin palaute	17
5	POHDINTA.....	18
	LÄHTEET	20

Liitteet

Liite 1	Lupalomake huoltajille
Liite 2	Satukirja
Liite 3	Hymynaamalomake

1 JOHDANTO

”Etana kasvatti omenapuun itse. Etana on omenapuun lähellä. Se söi omenan, vihreän ja punaisen. Ja se maistui tosi hyvälle. Ja hän lähti kahden heinäsiirran luo. Ja ne oli rakastunu, silleen niinkun, että ne todellakin lähti mukaan.” Näin alkaa ensimmäinen satukirjan saduista. Satukirja koottiin osana opinnäytetyötä, jonka aiheena oli osallisuuden tukeminen saduttamalla.

Osallisuus on ollut esillä jo pitkään ja 2017 voimaan tullut valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma on nostanut sen ajankohtaiseksi aiheeksi varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa osallisuuden toimintakulttuuriin päivähoitossa. Lasten sekä vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa pyritään aktiivisesti kehittämään ja lisäämään.

Sadutus on osallisuutta tukeva menetelmä ja se mahdollistaa lasten kuulemisen. Lisäksi se tarjoaa aikuiselle mahdollisuuden päästä osaksi lapsen maailmaa. Perinteisesti sadutettaessa lapsi saa itse päättää mistä haluaa sadun kertoa ja mitä haluaa aikuisen kanssa jakaa. Säännöllisesti toteutettuna sadutus kehittää lapsen itsetuntoa, ja lapsi rohkaistuu jakamaan omia ajatuksiaan muulloinkin kuin sadutettaessa. Kun lapsi saa kertoa itse tarinan niin kuin haluaa ja aikuisen tehtävänä on vain kuunnella, tulee lapselle kokemus kuulluksi tulemisesta ja tunne siitä, että hänen ajatuksensa ovat arvokkaita.

Koska sadutuksessa ei ole tarkoituksena arvostella tai tuottaa tietynlaista tarinaa, vaan lapsi saa itse kertoa haluamiaan asioita ja tulla näin kuulluksi, koen saduttamisen hyvänä tapana tukea osallisuutta. Lapsi saa itse vaikuttaa aiheeseen, josta haluaa jakaa oman mielipiteensä ja aikuisen tehtävänä on kuunnella lasta ja tarjota lapselle mahdollisuus tulla aidosti kuulluksi ja kohdatuksi. Tämän mahdollisuuden tahdon myös itse tarjota lapsille nyt osana opinnäytetyötäni ja myös tulevaisuudessa työskennellessäni lasten kanssa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja se toteutettiin yhteistyössä päiväkotitouhula Kangasalan kanssa. Kävin kevään 2018 aikana saduttamassa seitsemää päiväkodin lasta ja heidän saduistaan koottiin satukirja, jonka lapset ovat itse saaneet kuvittaa. Teoriapohjana opinnäytetyössä on sadutusmenetelmä, osallisuus, lasten kuulluksi tuleminen sekä varhaiskasvatus. Työn tilaajan toiveena oli osallisuuden tukeminen päiväkodissa ja valitsimme sadutuksen menetelmäksi. Opinnäytetyössä kerrotaan toiminnallisen opinnäytetyön teoriaa ja avataan toiminnallisen osuuden suunnitelma. Lisäksi työssä kerrotaan sadutuksen toteutumisesta, toteutuksen oma arviointi sekä lasten ja päiväkodin antama palaute. Ehdotin itse saduttamalla tehtävää satukirjaa menetelmäksi, koska olen ollut tästä menetelmästä kiinnos-

tunut jo aiemmin. Lisäksi halusin tarjota lapsille mahdollisuuden päästä ääneen ja kertoa omia ajatuksiaan. Tulevaisuudessa toivon työskenteleväni lasten kanssa, joten opinnäytetyön toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa on minulle hyötyä tulevaisuudessa. Saan käytännön kokemusta lasten kanssa toimimisesta sekä lisää teorian tietoa varhaiskasvatuksen ajankohtaisesta aiheesta.

2 OPINNÄYTETYÖN TIETOPERUSTA

Tässä luvussa kerrotaan teoriaa, johon opinnäytetyö perustuu. Kerron Sadutuksen synnystä, sen tavoitteista ja erilaisista menetelmistä. Lisäksi kerroan lasten osallisuudesta ja kuulluksi tulemisesta. Käsittelen luvussa myös varhaiskasvatusta.

Koska opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutetaan varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatuksen määrittäminen on tärkeää. Osallisuuden tukeminen on opinnäytetyön päätavoitteena ja sen tukeminen tapahtuu saduttamalla, joten näihin liittyvää teoriaa on painotettu opinnäytetyössä enemmän. Kuulluksi tuleminen on tärkeä osa osallisuutta ja saduttaminen on yksi keino sen mahdollistamisessa, kerrotaan luvussa myös lasten kuulluksi tulemisesta. Esittelen tässä luvussa myös aiheeseen liittyviä aiemmin tehtyjä opinnäytetöitä ja tutkimuksia.

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jossa painottuu pedagogiikka. Varhaiskasvatuspalveluita voidaan toteuttaa päiväkotien ja perhepäivähoidon lisäksi myös muuna toimintana, esimerkiksi kerhotoimintana. Varhaiskasvatuslaissa asetetaan varhaiskasvatukselle tavoitteet, joita ovat lapsen kehityksen, kasvun ja hyvinvoinnin tukemisen lisäksi tavoite toteuttaa pedagogista toimintaa, joka perustuu lasten leikkiin, liikkumiseen, taiteeseen, kulttuuriin sekä antaa myönteisiä oppimiskokemuksia. Tavoitteena on myös tukea lasten oppimista ja edistää oppimisen tasa-arvoa sekä tarjota kaikille lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatukseen. Lasten erilaisten tuen tarpeiden tunnistaminen ja niiden tukeminen tarvittaessa monialaisenyhteistyön keinoin, on kirjattu varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. Tilojen ja ympäristöjen joissa varhaiskasvatuksen toteutetaan, tulee olla turvallisia ja oppimista edistäviä ja kehittäviä. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu myös lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen tukeminen ja yhteistyötaitojen tukeminen. Lapsia tulee ohjeistaa toimimaan vertaisryhmässä, kunnioittamaan toisia ja ohjata lasta toimimaan eettisesti ja vastuullisesti. Lapsille tulee myös tarjota mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskevista asioista. Lasten ja heidän huoltajiensa kanssa yhdessä toimiminen lapsen hyvinvoinnin ja

kasvatuksen tukemiseksi on myös määritelty varhaiskasvatuksen tavoitteissa. (Varhaiskasvatustalaki 580/2015.)

Opetushallitus hoitaa varhaiskasvatukseen liittyviä asiantuntijaviraston tehtäviä ja laatii varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkoitus on edistää varhaiskasvatuksen toteutumista yhdenvertaisena koko maassa, toteuttaa varhaiskasvatustalassa laadittuja tavoitteita varhaiskasvatukselle ja ohjata laadun kehittämistä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt, lasten vanhempien tai huoltajien ja varhaiskasvatusta järjestävän tahon välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien sisällöistä määritellään ja määrätään varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta kunnat ja muut palvelujen tuottajat laativat paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Suunnitelmat voivat olla palveluntuottaja-, yksikkö-, ryhmä- tai toimintakohtaisesti laadittuja ja niissä tulee ottaa huomioon toiminnan pedagogiset painottamiset ja toiminnan järjestämisen kannalta merkitykselliset asiat, jotka täydentävät valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. (Varhaiskasvatustalaki 580/2015.)

Varhaiskasvatuksessa lapsille on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jolla tuetaan lapsen oppimista ja hoitoa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen tavoitteita varhaiskasvatuksessa sekä toimintatapoja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitelma tehdään yhdessä varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen vanhempien tai huoltajien kanssa. Myös lapsen oma mielipide on otettava huomioon suunnitelmaa tehdessä. Tarvittaessa varhaiskasvatussuunnitelman tekoon voi osallistua muita asiantuntijoita tai muita viranomaisia, jotka ovat tukemassa lapsen kasvua ja kehitystä. Laaditut henkilökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat tarkistetaan ja arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa on otettava huomioon lasten toiveet ja mielipiteet, heidän kehitystasonsa mukaisesti. Lasten vanhemmille tai huoltajille tulee myös tarjota mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun sekä arviointiin. (Varhaiskasvatustalaki 580/2015.)

Varhaiskasvatustalaki velvoittaa kuntia järjestämään päivähoitoa niin kuin kunnan tarve sitä vaatii, joko tuottamalla palvelut itse tai valvomaan palveluntuottajia, jotka varhaiskasvatustalapalveluita kunnassa tuottavat (Varhaiskasvatustalaki 580/2015). Kuntien tulee myös huolehtia siitä, että lapsella on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen 20 tuntia viikossa ja tarpeen vaatiessa kokopäiväisesti, jos lapsen perheen tilanne sitä edellyttää (Varhaiskasvatustalaki 108/2016). Perheiden tulee hakea päivähoitopaikkaa neljä kuukautta ennen hoidon aloittamista. Jos perheelle tulee kiireellinen hoidon tarve, esimerkiksi vanhempien äkillinen työpaikan saaminen, voidaan hoitopaikka saada jo kahdessa viikossa. (Opetus- ja kulttuuri-

ministeriö n.d.) Varhaiskasvatus on vapaaehtoista, lukuun ottamatta esikouluvuotta, johon jokaisen lapsen on osallistuttava. Jokaisella lapsella on kuitenkin oikeus osallistua varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus n.d.a.)

Varhaiskasvatuslain lisäksi varhaiskasvatusta ohjaavia lakeja ja asetuksia ovat asetus lasten päivähoidosta, asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, valtioneuvoston asetus sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä, sosiaalihuoltolaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Lisäksi päivähoidon maksuja ja tukia ohjaa laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta, laki sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista, laki toimeentulotuesta sekä asetus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Lastensuojelulaki on myös yksi varhaiskasvatusta ohjaavista laeista. (Opetushallitus n.d.b.)

Opetushallituksen laatiman varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatuksen arvoiksi määritellään lapsen etu, oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon sekä suojeluun, lapsen mielipiteiden huomioon ottaminen, yhdenvertainen ja tasa-arvoinen kohtelu. Arvoihin kuuluu myös YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, varhaiskasvatuslakiin ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen pohjautuva syrjintäkielto. Suunnitelman mukaan varhaiskasvatus perustuu ajatukseen siitä, että lapsuus on itseisarvo ja jokaisella lapsella on oikeus tulla nähdyksi, kuulluksi, huomatuksi ja ymmärretyksi. Kestävän elämäntavan, elämän sekä ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittaminen on tärkeä osa varhaiskasvatuksen arvopohjaa. Henkilökunta ohjaa lapsia toimimaan varhaiskasvatuksen arvojen mukaan. Varhaiskasvatuksessa jokaisella lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä ja ajatuksensa sekä tulla ymmärretyksi, jokaisella lapsella on myös oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon, leikkiin, yhteisöllisyyteen ja oppia uutta sekä iloita oppimastaan. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka perustuu arvoperustaan ja tavoitteellisesti toteutettuna pedagogiikka luo pohjaa lasten laaja-alaiselle oppimiselle. (Opetushallitus n.d.c, 19–21.)

2.2 Sadutus

”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjaan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot. Lopuksi luen tarinasi, ja voit muuttaa tai korjata sitä, mikäli haluat.” Näin yksinkertaiset ohjeet sadutukselle Karlsson antaa teoksessaan *Sadutus*, avain osallisuuden toimintakulttuuriin 2014. Sadun kertojalle ei anneta valmista aihetta eikä sadun kulkuun puututa. Satu kirjataan sanasanalta ylös, juuri niin kuin se kerrotaan. Kun koko satu on kirjoitettu, se luetaan ääneen ja sadun kertojalla on mahdollisuus vielä muuttaa sitä. Saduttajan tärkein tehtävä on aidosti kuunnella sadun kertojaa ja antaa kertojan muodostaa itse sellainen tarina, jonka hän haluaa kertoa. Lapsille on erittäin tärkeää tuntea itsensä kuulluksi. Tämän tunteen saamiseen saduttaminen on hyvä väline. (Karlsson 2014, 17, 24, 26.)

Säännöllisesti toteutettuna saduttaminen parantaa lasten itsetuntoa ja kehittää heidän sanallista itseilmaisuaan. Lapset rohkaistuvat kertomaan omia ajatuksiaan aikuisille myös muissa tilanteissa, koska kokevat, että heitä kuunnellaan ja ymmärretään. Aikuisetkin hyötyvät säännöllisesti toteutetusta sadutuksesta. Kirjotetuista saduista voidaan muun muassa seurata lapsen kielellistä kehitystä sekä niiden avulla voidaan tutustua lapseen ja lapsen ajatusmaailmaan. Kun satuja on kirjattu ylös pidemmän aikaa, voidaan seurata, ovatko niiden aiheet toistuvia ja millaisista asioista lapsi on kiinnostunut. Satuja ei kuitenkaan saa tulkita liikaa eikä niiden avulla voida tehdä päätelmiä esimerkiksi lapsen suhteesta vanhempiinsa. (Karlsson 2014, 74, 79.) Sadutuksen avulla tuotettu aineisto tarjoaa saduttajalle tai tutkijalle mahdollisuuden tutustua sadutettavan maailmaan. Niistä voidaan tutkia tarkemmin mitä sadutettava kertoo, miten ne kerrotaan, kenelle ne kerrotaan ja millaista vuorovaikutus on ollut sadutustilanteessa, mutta niitä ei saa analysoida ja tulkita liikaa. (Karlsson & Riihelä 2012, 170.)

Sadun jakaminen muiden kanssa saa usein kertojan tuntemaan ylpeyttä ja onnistumisen tunnetta. Useille lapsille oman sadun jakaminen on tärkeää, mutta julkaisemiseen tulee pyytää aina lupa sadun kertojalta. Osa lapsista saattaa kokea sadun lukemisen muiden kuullen epämiellyttävänä. (Karlsson 2014, 37–38.)

Lasta tulee kehottaa kertomaan satu kysymisen sijaan. Jos sadutettavalta kysytään haluaisitko kertoa sadun, sadutettavalla on tarkat vaihtoehdot joista valita ja saduttajan voi olla haastavampaa innostaa sadun kertomiseen. Saduttajan rooliin kuuluu aito halu kuulla toisen kertoma tarina ja tämän näyttäminen sadutettavalle innostaa sadun kertomiseen. (Karlsson & Riihelä 2012, 174.) Suoraan kysyminen voi herättää sadutettavassa tunteen, että on olemassa yksi oikea vastaus ja hänen tulisi se keksiä. Sadun kerronnan aikana saduttaja ei saa ohjailia omilla tarkentavilla kysymyksillään sadun kulkua, vaan sadutettavan annetaan itse päättää, miten satu etenee. Varsinkin lapsille ominaista on piirtää kerrottuun satuun kuva, joskus kuva voi syntyä myös ennen satua. Saduttaa voi kuka tahansa aikuinen tai toinen lapsikin ja lasten lisäksi voidaan saduttaa myös nuoria ja aikuisia. (Lapset kertovat ja toimivat ry 2013.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa lasten kielellisten taitojen sekä valmiuksien ja kielellisen identiteetin tukeminen ovat yhtenä oppimisen alueena. Lapsille kielen merkitys on moninainen. Se on jotakin mitä opetellaan sekä väline millä opitaan uusia asioita. Lapset ovat luonnostaan uteliaita kieliä kohtaan ja lasten kieltä voidaan varhaiskasvatuksessa rikastaa esimerkiksi lukemalla lastenkirjallisuutta. (Opetushallitus n.d.c, 40–41.) Saduttamalla tuetaan myös lasten kielellisiä taitoja ja sen avulla voidaan seurata lasten kielellisten taitojen kehitystä.

2.2.1 Sadutuksen synty ja sen tavoitteet

Sadutusta alettiin kehittää Suomessa 1970-1980-lukujen vaihteessa. Omaksi laajaksi menetelmäkseen sadutus määrittyi Satukeikka-projektin aikana 1995. Satukeikka oli projekti, joka toimi valtakunnallisesti, ja sen aikana sadutettiin 0-15-vuotiaita lapsia muun muassa perhepäivähoidossa, päiväkodeissa ja kouluissa. Tavoitteena oli työskennellä yhdessä lasten ja vanhempien kanssa sekä löytää keinoja, jotka mahdollistaisivat lasten osallistumisen toiminnan suunnitteluun sekä toteutukseen. (Lapset kertovat ja toimivat ry 2013.)

Päätavoitteena sadutuksessa ei ole ainoastaan tuottaa tarinaa, vaan antaa sadutettavalle mahdollisuus tulla kuulluksi ja kertoa sellainen tarina kuin hän sillä hetkellä kokee parhaaksi. Sadutuksen ajatuksena ei ole opettaa lapsille tarinoiden rakennetta tai oikeaa kielioppia. Sadutettaessa tarina muodostuu juuri niin kuin kertoja sen haluaa kertoa ja se kirjataan ylös sanatarkasti juuri niillä sanoilla, joilla se kerrotaan. (Karlsson 2014, 29, 63.) Sadutuksen voidaan ajatella sisältävän neljä eri vaihetta. Näitä vaiheita ovat kertominen, kirjaaminen, ääneen lukeminen ja tarinan mahdollinen korjaaminen kertojan toiveiden mukaan. Näiden vaiheiden avulla tarinasta muodostuu sellainen kuin kertoja haluaa. (Karlsson & Riihelä 2012, 174.)

2.2.2 Erilaisia sadutusmenetelmiä

Perussadutuksessa sadutettavaa kehoitetaan kertomaan satu, jonka aihe on vapaa eikä sen kulkuun puututa. Sadutettavalle voi myös antaa valmiin aiheen sadun pohjaksi tai sadutettava voi ensin tehdä kuvan, jonka pohjalta kertoo sadun. Karlssonin mukaan aihesadutuksessa ovat monet huomanneet, etteivät lapset aina halua kertoa satua rajatusta aiheesta ja että kerrotuista saduista tulee lyhyempiä kuin vapaasta aiheesta kerrotuista. (Karlsson 2014, 44, 188.)

Sadutuksen voi yhdistää erilaisiin ilmaisun keinoihin esimerkiksi tanssiin, lauluun, kuvataiteeseen. Sadutettaessa syntyvän tarinan ei tarvitse olla aina perinteisesti kirjoitettu satu, vaan se voi olla esimerkiksi laulu tai tanssiesitys. Sadun voi myös kertoa kuvasta, valmiista tai itse tehdystä. (Karlsson 2014, 83.)

Sadutusdokumentointi on yksi sadutuksen menetelmistä. Siinä kirjataan ylös mitä on tapahtunut heti tapahtuneen jälkeen. Dokumentointi tapana se voi olla haastava, koska se vie paljon aikaa, mutta tätä voi helpottaa rajaamalla tietyn ajan jolloin havainnoi lapsia ja kirjaa asioita samalla ylös. (Karlsson 2014, 238.)

Lapsia voidaan saduttaa yksin tai ryhmässä. Yksilösadutuksessa aikuinen pystyy luomaan tiiviin suhteen lapsen kanssa ja antamaan täyden huomionsa yhdelle lapselle. Ryhmäsadutuksessa tilanne opettaa pohtimaan asioita yhdessä ja kehittää ryhmän yhteisöllisyyttä. (Karlsson 2014, 26, 34.)

Omaan opinnäytetyöni toiminnalliseen osuuteen valitsin yksilösadutuksen, jotta voin tarjota lapselle jakamattoman huomioni ja kuunnella juuri kyseisen lapsen kertomusta. Menetelmänä sadutus on joustava ja se toteutustapaa on helppo muokata omiin tarpeisiinsa sopivaksi, kunhan sadutettavalla on valta päättää, mitä hän haluaa jakaa ja millaisen tarinan luoda.

2.3 Osallisuus ja kuulluksi tuleminen

Lapsen tavat kertoa ja ilmaista itseään eroavat aikuisten keinoista. Aikuisen on tärkeä osata ymmärtää lasten erilaisia keinoja itsensä ilmaisulle, vain siten aikuinen voi päästä osalliseksi lapsen maailmaan. Aikuisten tulee myös tarjota erilaisia menetelmiä lapsille, jotta he voivat ilmaista itseään vapaasti. Tällaisia menetelmiä voivat olla esimerkiksi lasten havainnointi, saduttaminen, aikuisten ja lasten valokuvaaminen ja kuvien katseleminen, videoiminen, erilaiset draaman keinot sekä lauseiden ja väittämien täydentäminen, josta esimerkkinä Minä tykkään olla päiväkodissa, koska.. Erilaisia menetelmiä on valittavana monia ja niiden kaikkien käytössä suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus ovat tärkeitä. Suunnittelemalla ja tavoitteita asettamalla aikuiset myös varmistavat, että kaikkia lapsia kuullaan varmasti tasavertaisesti. (Roos 2016, 27, 34, 37.) Erilaiset lasten luovaa toimimista ja osallisuutta tukevat toiminnalliset menetelmät ovat lapsille luontevia tapoja oppia uutta. (Opetushallitus n.d.c, 38.)

2.3.1 Osallisuuden määrittäminen

Yksi yleisimmistä tavoista kuvailla osallisuutta ovat erilaiset porrasmallit. Porrasmallissa alimmalla portaalla vaikutus mahdollisuudet ovat hyvin vähäisiä tai niitä ei ole lainkaan ja mitä korkeammalla portaalle noustaan, sitä enemmän vaikutus mahdollisuuksia on tarjolla. Tärkeintä on kuitenkin jokaisen oma kokemus osallisuudesta, osallisuus ei ole toteutunut, jos yksilö ei itse koe tulleen kuulluksi ja päässeensä osalliseksi. (THL 2016)

Varhaiskasvatuksessa osallisuus on osana kaikkea toimintaa ja siksi sen tarkka määrittäminen on haastavaa. Leinonen jakaa osallisuuden varhaiskasvatuksessa alakäsitteisiin, joita ovat: Osallisuus arjessa, joka määrittää osallisuuden varhaiskasvatuksen arkeen ja perustoimintoihin, joissa lapsi on aktiivisena toimijana. Osallisuus sosiaalisissa suhteissa ja ryhmätoiminnassa määrittelee yhteistä toimintaa ja vuorovaikutusta ryhmässä, jossa kaikki sen jäsenet, niin aikuiset kuin lapsetkin ovat tasa-arvoisessa asemassa. Osallisuus kokemuksena määrittelee kaikkien ryhmän lasten henkilökohtaisia kokemuksia osallisuudesta päiväkodissa. (Leinonen 2014, 18.)

Osallisuus koostuu erilaisista osista, jotka on Lastensuojelun käsikirjassa jaettu seuraavasti: mahdollisuus osallistua tai kieltäytyä, mahdollisuus saada

tietoa, vaikuttaminen prosessiin, mahdollisuus omien ajatusten ilmaisemiseen, tuki omien mielipiteiden ilmaisuun ja mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Lapselle tulee tarjota mahdollisuus päättää, haluaako hän osallistua tarjottuun toimintaan vai ei, ja lapsen tulee saada tarvittava tieto itseään koskevista asioista ikätasonsa edellyttämällä tavalla. Vaikuttaminen työskentelyn toteuttamiseen ja etenemiseen sekä mahdollisuus ilmaista oma mielipiteensä ovat tärkeitä osia osallisuuden toteutumisen kannalta. Tarvittaessa aikuisen tulee tarjota tukea lapselle omien mielipiteidensä ilmaisuun tukea ja erilaisia keinoja. Lisäksi lapsella tulee olla oman ikätasonsa mukaisesti mahdollisuuksia tehdä päätöksiä omaan elämäänsä liittyvistä asioista. (THL 2016.)

2.3.2 Osallisuus varhaiskasvatuksessa

Rutiinit ja vakiintuneet toimintatavat ohjaavat päiväkodin arkea. Vaihtelevasti osa toimintatavoista tulee aikuisilta ja osa lapsilta, myös lasten osallisuuden huomioiminen on vaihtelevaa. Lasten osallisuuden toteutuminen lapsiryhmässä vaatii aikuisilta kiinnostusta ja kykyä havainnoida lapsia. Lisäksi se vaatii taitoa hyödyntää havainnoinnin tuloksia osallisuuden edistämässä. (Roos 2016, 54, 92.)

Päiväkodin toiminnan suunnittelun ei tarvitse tapahtua erillään lapsiryhmästä, sillä myös lapset voivat osallistua toiminnan suunnitteluun. Osallistuessaan suunnitteluun lapset saavat tuoda ilmi asioita joista he ovat kiinnostuneita ja asioita joista he haluavat oppia. Tarkoituksena on keskustella ja neuvotella koko ryhmän kesken eikä toteuttaa toiminnassa vain yksittäisiä toiveita. Osallisuuden toimintakulttuurissa jokainen jäsen voi osallistua toimintaan omien taitojensa ja halujensa mukaan, jokaista jäsentä kuunnellaan ja jokaiselle tarjotaan mahdollisuuksia vaikuttaa, ja jokainen jäsen saa olla mukana kehittämässä toimintaa ja uusia toimintatapoja. (Roos 2016, 91.)

Pelkkä osallistuminen tarjottuun toimintaan ei luo osallisuutta, vaan se on jokaisen lapsen henkilökohtainen kokemus. Jokainen lapsi on erilainen, joten kaikki eivät saa osallisuuden kokemusta samanlaisista tilanteista. Kun lapsi tuntee olevansa aidosti osallisena toiminnassa tai sen suunnittelussa, tuntee hän myös itsensä innostuneemmaksi ja hän on kiinnostunut toimimaan. Osallisuus mielletään usein toimintaan osallistumisena, mutta osallisuutta on myös mahdollisuus jättää osallistumatta. Lapselle täytyy olla tarjolla myös mahdollisuus kieltäytyä tai vetäytyä toiminnasta tai tilanteesta, jota ei koe itselleen miellyttäväksi. (Leinonen 2014, 18–19.)

Osallisuuden näkyminen varhaiskasvatuksessa on vaihtelevaa ja lasten mahdollisuudet vaikuttaa toimintaan voivat olla rajallisia. Esimerkiksi lapset voivat ehdottaa yhteisen toiminnan aikana joitakin leikkejä tai aikuinen voi lapsia havainnoidessaan huomata hyviä ideoita toimintaan, mutta lapset eivät tiedä ideoiden tulleen heiltä. Lasten ja aikuisten välinen neuvot-

telu ja yhdessä tapahtuva suunnittelu ovat tärkeitä sekä niiden lisäksi yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää. Vanhempien kanssa on hyvä keskustella osallisuudesta ja sen näkymisestä päivähoitossa ja kotona. Ja kertoa, että osallisuuteen kuuluu keskustelu ja neuvottelu lasten kanssa. (Turja 2011, 45, 53.)

Osallisuus lapsen omaa elämää koskeviin asioihin ja kuulluksi tuleminen ovat molemmat osana lasten oikeuksia. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen osallisuutta ja sen avulla kehittyviä vaikuttamisen taitoja sekä tuetaan lapsen kuulluksi tuleamista. Kun lapsi kohdataan arvostavasti, heitä kuunnellaan ja heidän toiveensa ja ajatuksensa otetaan huomioon, vahvistetaan lapsen osallisuuden kokemusta sekä tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella vaikuttamista. Silloin kun lapset ovat mukana suunnittelemassa, toteuttamassa ja arvioimassa toimintaa, he oppivat vuorovaikutustaitoja ja yhteisten sääntöjen sekä sopimusten merkitystä. Osallisuuden avulla lapsen ymmärrys omista oikeuksistaan, vastuusta, valintojen seurauksista ja yhteisöstä kehittyy. (Opetushallitus n.d.c, 24, 30.) Varhaiskasvatus lakiin on kirjattu, että lasten osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin tulee mahdollistaa. Myös vanhemmilla tulee olla mahdollisuus esittää mielipiteensä toiminnan suunnittelusta ja arvioinnista. (Varhaiskasvatuslaki 580/2015.)

Lasten osallisuus vaatii toteutuakseen lasten kuulemista, ja saduttamalla aikuinen pääsee osaksi lapsen maailmaa ja kuulee heidän ajatuksiaan. Säännöllisesti toteutettuna saduttaminen lisää lasten rohkeutta kertoa omia ajatuksiaan ja ideoitaan aikuisille. Se lisää myös lasten oma-aloitteisuutta kertoa niistä, sekä lapset oppivat myös vaatimaan kuulluksi tuleamista. Säännöllinen saduttaminen parantaa ryhmäytymistä ja lisää toisten ryhmän jäsenten arvostamista ja kuulemista. (Karlsson 2014, 226 –227.)

2.3.3 Kuulluksi tuleminen

Lapsen oikeus tulla kuulluksi on kirjattu lapsen oikeuksien sopimuksen artiklaan 12. Lapsi kuvataan aktiivisena toimijana, jolle tulee tarjota iän ja kehitystason mukaan mahdollisuus kertoa omat näkemyksensä häntä koskevissa asioissa. Yksittäisellä lapsella sekä lapsiryhmällä on oikeus tuoda mielipiteensä ilmi, ennen kuin tehdään heitä koskevia päätöksiä. (Lapsen-oikeudet.fi n.d.)

Kuulluksi tuleminen kuuluu osaksi osallisuutta. Kun lapsi kokee, että hän tulee kuulluksi ja hänen sanomillaan asioilla on merkitystä, kasvaa hänen osallisuuden tunteensa. (Leinonen 2014, 18–20.) Kuulluksi tuleminen mahdollistaa lapselle tunteita siitä, että häntä arvostetaan, hän on tärkeä ja hyväksyty jäsen omassa yhteisössään (Eskel & Marttila 2013, 78). Haasteena lasten kuulemisessa on usein se, että suoraan kysyttäessä lapsi saattaa vastata niin kuin ajattelee aikuisen toivovan ja lapsi voi ajatella kysymykseen olevan vain yksi oikea vastaus. Sadutettaessa lapselta ei kysytä

suoraan mitään, vaan häntä kehoitetaan kertomaan satu, jolloin lapsi pääsee tuomaan ajatuksensa esiin vapaammin. (Karlsson 1999, 60–61.)

2.4 Aiempia tutkimuksia aiheesta

Sadutuksesta ja osallisuudesta on tehty aiemmin monia opinnäytetöitä ja tutkimuksia. Osallisuus on ollut ajankohtainen aihe ja se on näkynyt monissa opinnäytetöissä. Monet opinnäytetyöt aiheesta ovat toiminnallisia ja tutustuin opinnäytetyötä tehdessäni niistä muutamaan. Esittelen muutamia opinnäytetöitä ja tutkimuksia, joissa on tutkittu osallisuutta sekä sadutusta eritavoin ja jotka itse koin kiinnostaviksi ja hyödyllisiksi.

Saara Laaksosen vuonna 2017 tekemässä toiminnallisessa opinnäytetyössä lapsia sadutettiin sekä yksin, että ryhmässä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda osallisuuden merkitys näkyvämmäksi lapsille sekä kehittää toimintamenetelmä, jonka avulla lasten omat toiveet, ajatukset ja kiinnostuksen kohteet tulisivat kuulluiksi ja osaksi toiminnan suunnittelua. (Laaksonen 2017). Laaksosen opinnäytetyön tavoitteissa on samankaltaisuuksia oman opinnäytetyöni tavoitteiden kanssa, toteutustavat kuitenkin eroavat toisistaan.

Lasten osallisuuden tukeminen saduttamisen avulla oli myös Kohosen vuonna 2016 tekemän opinnäytetyön tavoitteena. Hän sadutti integroidun ryhmän lapsia useita kertoja lokakuusta 2015 tammikuuhun 2016. Hän havaitsi lapsia sadutuksen aikana hyödyntäen havainnointilomaketta ja toiminnan arvioinnista käy ilmi, että toiminta on lisännyt lasten osallisuuden tunnetta. (Kohonen 2016.) Kohosen tekemät havainnot tukevat omia havaintojani saduttamisesta ja osallisuuden tukemisesta.

Kokkonen ja Norja tekivät 2011 opinnäytetyönään tutkimuksen, jonka tavoitteena oli päiväkodin lasten ja vanhempien osallisuuden lisääminen. Heidän tavoitteenaan oli tuoda lasten oma ääni kuuluviin ja tähän he hyödynsivät sadutusta. He toteuttivat tutkimuksensa laadullisena ja siihen osallistui 15 lasta, joita sadutettiin kahdesti. Ensin perinteisesti yksilösaduttaen vapaasta aiheesta ja toisen kerran valmiista aiheesta, joka oli päiväkotipäivä. Ensimmäisistä saduista koottiin satukirja, ja aihesadutuksen sadut analysoitiin. Analysoinnin tuloksista tärkeimpänä Kokkonen ja Norja pitivät sitä että lapset viihtyivät päiväkodissa. Tulosten mukaan he kokivat päässeensä tavoitteisiinsa ja sadutuksen toimineen tiedonkeruumenetelmänä hyvin.

Professori Liisa Karlsson on ollut mukana kehittämässä ja tutkimassa sadutusmenetelmää. Ensimmäisiä sadutuksesta tehtyjä tutkimuksia oli vuosina 1988-1989 Karlssonin tekemä tutkimus sadutuksen yhdistämisestä ensimmäisen luokan pienryhmätyöskentelyyn. Tutkimuksessa kävi ilmi, että kertoessaan omaa tarinaansa jokainen lapsi sai mahdollisuuden puhua, niin että muut kuuntelivat. Opettaja oppi myös uutta lasten ajatuksista ja tavoista oppia kuunnellessaan lasten tarinoita. Karlsson osallistui

myös Satukeikka hankkeeseen, jonka aikana sadutusmenetelmä kehittyi ja levisi laajasti käytetyksi menetelmäksi ympäri Suomea sekä ulkomaille. (Karlsson 2014, 197–201.) Koska Karlsson on tutkinut ja kirjoittanut teoksia sadutuksesta, olen hyödyntänyt hänen teostaan yhtenä päälähteenä opinnäytetyössäni.

3 TOIMINNALLINEN OPINNÄYTETYÖ JA TOIMINNAN KUVAUS

Tässä luvussa käsitellään toiminnallista opinnäytetyötä sekä kuvaillaan opinnäytetyön toiminnallinen osuus, joka toteutettiin saduttamalla lapsia päiväkodissa. Perustelen myös, miksi valitsin toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuspainotteisen opinnäytetyön sijaan ja esittelen toiminnallisen osuuden suunnitelman.

3.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallisen opinnäytetyön aihe nousee usein työelämästä ja sen tavoitteena on kehittää toimintaa. Opinnäytetyö sisältää toiminnallisen osuuden lisäksi dokumentoinnin ja opinnäyte tuottaa jotakin konkreettista, esimerkiksi kirjan, oppaan tai tapahtuman. (Hämeen ammattikorkeakoulu 2017.)

Toiminnallisen opinnäytetyön prosessi on usein pitkä ja sen aikana on hyvä pitää jonkinlaista päiväkirjaa, johon kirjataan ylös muun muassa miten työ on edennyt, onko suunnitelmaan tullut muutoksia ja perusteluita näille muutoksille sekä muille valinnoille. Päiväkirja on tukena, kun kootaan opinnäytetyön lopullista raporttia ja auttaa muodostamaan raportista johdonmukaisen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 20, 22.)

Toiminnallisen opinnäytetyöhön kuuluu toimintasuunnitelman tekeminen. Toimintasuunnitelmaan kirjataan mitä ollaan tekemässä, miten se tullaan tekemään ja miksi se tehdään. Suunnitelma tehdään auttamaan työntekijää jäsentämään paremmin mitä ollaan tekemässä. Toimintasuunnitelma myös näyttää, että opinnäytetyöntekijä osaa toteuttaa oman ideoansa johdonmukaisesti ja lisäksi suunnitelmaan tulisi pystyä sitoutumaan. Toimintasuunnitelmaan kirjataan lähtötilanne ja sitä varten hankitaan taustatietoa muun muassa siitä onko vastaavasta aiheesta jo toteutettu opinnäytetöitä ja siinä pohditaan opinnäytetyön aiheen rajausta. Suunnitelmassa kerrotaan miten opinnäytetyön tavoitteet aiotaan saavuttaa ja siihen voidaan kirjata alustava aikataulu. Toiminnallinen opinnäytetyö tuottaa jonkin konkreettisen tuotteen ja sen suunnittelu vaiheessa tulee rajata aiheen lisäksi kohderyhmä, jolle tuote on suunnattu. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26–28, 38.)

Vaikka toiminnallisen opinnäytetyön aihe nousee työelämästä, tulee aiheen myös kiinnostaa sen tekijää ja kehittää hänen ammattitaitoaan. Lisäksi tekijän oma kiinnostus ja motivaatio aiheeseen liittyen tekevät opinnäytetyön tekemisestä mielekkäämpää. Toiminnallisen opinnäytetyön toteutustapaa valitessa on hyvä huomioida, minkälainen tuote vastaisi parhaiten kohderyhmän tarpeita. Usein opinnäyte tuottaa jonkinlaisen oppaan, joiden kohdalla täytyy miettiä, miten niiden painaminen toteutetaan ja tuleeko siitä kustannuksia. Jos tuotteen tekemisestä syntyy kustannuksia, tulee työn suunnittelu vaiheessa sopia työtilaajan kanssa maksaako tilaaja vai työntekijä syntyvät kustannukset. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 24, 51–53.)

Oma opinnäytetyöni muodostui toiminnalliseksi opinnäytetyöksi, koska minulla oli selkeä tavoite tukea lasten osallisuutta yhteistyö päiväkodilla, tämän tavoitteen saavuttamiseksi sadutan lapsia ja valmiit sadut kootaan kirjaksi. Opinnäytteeni on siis toiminnallinen, koska se tuottaa konkreettisen tuotteen ja tämän tavoitteen saavuttamiseksi se on valintana parempi, kuin tutkimuksellinen opinnäytetyö. Työelämän toiveena oli osallisuuden tukeminen päiväkodissa ja itseäni kiinnosti erityisesti saduttaminen, joten yhdistimme nämä kaksi osaksi opinnäytetyötäni.

3.2 Suunnitelma sadutuksen toteuttamisesta

Opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden tavoitteena oli tuottaa yhdessä lasten kanssa satukirja hyödyntämällä sadutusmenetelmää ja näin tukea heidän osallisuuttaan. Lasten sadutus oli tarkoitus toteuttaa huhtikuussa 2018 päiväkodin yhdelle pienryhmälle, jossa oli kahdeksan lasta. Ennen sadutuksen toteutumista aion pyytää lasten huoltajilta kirjallisen luvan lasten osallistumisesta opinnäytetyöni toiminnalliseen osuuteen. Olin ajatellut vierailulla päiväkodilla ainakin kahdesti ennen toiminnan toteutusta puhumassa työntekijöiden kanssa opinnäytetyöstäni ja kertomassa myös lapsille, mitä tulimme yhdessä tekemään. Toimintaan oli sovittu osallistuvan yhden pienryhmän kahdeksan lasta.

Sadutuksen suunnittelin tapahtuvan kahtena eri päivänä. Suunnitelmani mukaan aluksi kokoaisiin osallistuvat lapset rauhalliseen tilaan ja kertoisin sadutuksesta ja miksi heitä saduttaisin. Tämän jälkeen ajattelin saduttaa lapsia yksitellen rauhallisessa tilassa, jonka jälkeen he olisivat saaneet tehdä kuvituksen satuunsa toisessa tilassa. Kuvien tekoon tarvittavia välineitä saisin käyttööni päiväkodilta. Aikataulullisesti toiminnan oli tarkoitus tapahtua aamupäivän aikana kello yhdeksän alkaen, ja jokaisella lapsella olisi noin 15 minuuttia aikaa kertoa satua, jonka jälkeen lapset siirtyisivät tekemään kuvia. Valmis kirja esiteltäisiin lapsille heti sen valmistumisen jälkeen ja se voitaisiin lukea koko lapsiryhmälle. Lisäksi lapsilta pyydettäisiin palautetta toiminnasta ja satukirjasta, kirjan lukemisen jälkeen.

Saduttaminen tukee osallisuutta antamalla lapselle mahdollisuuden tulla kuulluksi ja sadutus tilanteen tavoitteena ei ole pelkästään tarinan tuottaminen, vaan puheenvuoron antaminen sadutettavalle. (Karlsson 2014, 29.) Lasten osallisuuden tukeminen ja kuuleminen on tärkeää, jotta lapset oppivat vaikuttamisen keinoja sekä huomaavat, että heidän ajatuksillaan ja teoillaan on merkitystä. Silloin kun lapsi kokee itsensä kuulluksi ja osalliseksi, hän suhtautuu tilanteeseen innokkaasti ja luottavaisesti. (Leinonen 2014, 18.) Koska opinnäytetyön tavoitteena on tukea lasten osallisuutta ja haluan antaa lapsille mahdollisuuden tulla kuulluksi, käytän opinnäytetyössäni sadutusmenetelmää. Sadutuksen aikana annan lapsille mahdollisuuden jakaa omia ajatuksiaan. Kun nämä sadut kootaan kirjaksi, joka annetaan lapsille sekä päiväkodin käyttöön, pääsevät päiväkodin työntekijät ja lasten vanhemmat lukemaan, mistä aiheista lapset ovat sillä hetkellä olleet kiinnostuneita.

4 TOIMINNAN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden toteutumisesta ja lisäksi omista havainnoistani sekä arvioinnistani toiminnasta. Luvussa kerrotaan myös lasten ja päiväkodin henkilökunnan antama palaute sadutuksesta. Vierailin päiväkodilla puhumassa opinnäytetyöstäni ensimmäisen kerran tammikuussa 2018 ja toisen kerran huhtikuun alussa sopimassa tarkemmin sen toteuttamisesta. Lisäksi olin päiväkotiin yhteydessä puhelimitse ja sähköpostin välityksellä.

4.1 Sadutuksen toteutus päiväkodilla

Ennen varsinaista toteutus päivää vierailin päiväkodilla kahdesti keskustelemassa työntekijöiden kanssa opinnäytetyöstäni ja sen toteuttamisen aikataulusta. Lisäksi sovimme, että voin hyödyntää kuvien teossa päiväkodilta löytyviä materiaaleja. Opinnäytetyöni toiminnallinen osuus toteutettiin 20.04.2018. Sadutin lapsia omasta suunnitelmastani poiketen yhtenä aamupäivänä ja toimintaan osallistui yhden pienryhmän seitsemän 4-5-vuotiasta lasta. Lapset eivät osallistuneet varsinaiseen suunnittelu osuuteen, koska aikatauluni oli tiukka ja päätin jättää toimintasuunnitelman väljäksi, jotta voisin ottaa huomioon lapsilta nousevat ideat toteutuksen aikana. Tein lasten huoltajille kirjallisen lupalomakkeen ja pyysin päiväkodin henkilökuntaa jakamaan ne vanhemmille. Kaikki pienryhmän lapset saivat luvan osallistua sadutukseen. Viiden lapsen vanhemmat palauttivat lupalomakkeen päiväkodille ja kaksi vanhempaa antoi suullisen luvan lapsen osallistumiselle.

Toiminnan toteutuspäivänä saavuin päiväkodille hyvissä ajoin ja kokosin tarvitsemani tarvikkeet valmiiksi. Lisäksi sovin vielä tarkemmista yksityis-

kohdista työntekijöiden kanssa ja juttelin lasten kanssa jo ennen varsinaisen toiminnan aloittamista. Monet ryhmän lapsista olivat kiinnostuneita siitä, miksi olin päiväkodilla ja mitä aioimme lasten kanssa tehdä. Sovimme henkilökunnan kanssa, että saduttaisin lapsia pienemmässä huoneessa rauhassa ja kuvien teko tapahtuisi isommassa ryhmätilassa, jossa työntekijät pystyivät seuraamaan lasten kuvien tekemistä samalla, kun itse olin saduttamassa toisessa huoneessa. Lapset leikkivät odottaessaan omaa vuoroaan ja siirtyivät sadun ja kuvien teon jälkeen takaisin leikkimään.

Ennen saduttamisen aloittamista kerroin osallistujille saduttamisesta ja että tulisin kokoamaan heidän satunsa kirjaksi, jonka lapset saisivat muistoksi itselleen. Saduttaminen oli kaikille jo jonkin verran tuttua ja lapset innostuivat oman kirjan tekemisestä. Sadutin lapsia yksitellen rauhallisessa huoneessa ja sadun kertomisen jälkeen he siirtyivät tekemään kuvaa. Kuvan tekemistä varten oli tarjolla erilaisia ja värisiä papereita sekä erilaisia vahaliituja ja värikyniä. Lapset saivat vapaasti valita, mitä välineitä käyttivät kuvien tekemiseen. Lapset innostuivat kuvien teosta ja lähes kaikkiin satuihin syntyi useampi kuva. Ohjeistin lapsia kuvan teon alussa ja autoin keksimään ideoita kuviin. Kun kuvan teko lähti käyntiin, siirryin saduttamaan seuraavaa lasta. Kuvien tekoon lapset saivat keskittyä niin kauan kuin halusivat ja valmiit kuvat he esittelivät sekä antoivat minulle, ennen kuin siirtyivät leikkimään.

Pidin toiminnan suunnitelman melko avoimena, jotta siihen jäisi tilaa lasten omille ideoille, koska lapset eivät olleet osallisina toiminnan varsinaisessa suunnitteluvaiheessa. Lapset saivat ideoida itse omat satunsa ja siihen liittyvät kuvat. Itse olin ajatellut lasten tekevän yhden kuvan omaan satuunsa liittyen, mutta osa lapsista halusi kuvittaa satuaan enemmän. Annoin heidän vapaasti päättää millaisia kuvia ja kuinka monta kuvaa he halusivat tehdä. Lapset, jotka tekivät satuunsa useamman kuvan, kertoivat myös millaiseen järjestykseen he halusivat kuvat satunsa yhteyteen. Numeroin heidän tekemänsä kuvat, jotta osaisin asettaa ne oikeaan järjestykseen kirjan sivuille.

Kun olin saduttanut kaikkia lapsia ja lapset olivat saaneet valmiiksi satuihin tekemänsä kuvat, siirsin kuvat tietokoneelle ja kirjoitin sadut puhtaaksi tietokoneella. Muokkasin tekstin ja kuvat yhteen ja tulostin valmiit sivut kirjoihin, jotka toimitin päiväkodille. Satukirjaan, jonka annoin päiväkodille, kirjoitin lyhyen kiitosviestin sekä listan, jossa kerrotaan satujen kertojien nimet. Opinnäytetyön liitteenä olevassa versiossa ja lapsille jaetuissa kirjoissa ei ole lasten nimiä tai muita tietoja, joista heidät voitaisiin tunnistaa. Lisäksi lapsille annettuihin kirjoihin liitin lyhyen kiitos viestin vanhemmille ja lapsille. Suunnitelmistani poiketen toimitin satukirjat päiväkodille etukäteen jaettavaksi ja luettavaksi, ennen kuin kävin itse lukemassa kirjan lasten kanssa. Samalla pyysin lapsilta palautetta saduttamisesta ja kirjan tekemisestä suullisesti ja hyödyntäen hymynaamoja. Hymynaamojen hyödyntäminen palautteen pyytämässä ei ollut osana alkuperäistä suunnitelmaani. Idea niiden käyttämisestä nousi opinnäytetyöprosessin aikana,

kun pohdin keinoja pyytää lapsilta palautetta nimettömästi. Hymynaamat olivat yksikertaisia ja uskon, että lasten oli helppo ymmärtää niiden tarkoitus ja valita mieleisensä vastaus kysymyksiini. Avaan hymynaamalomakkeen käyttöä tarkemmin alaluvussa 4.3.1 lasten palaute satukirjasta ja saduttamisesta.

4.2 Omat havainnot ja arvio sadutuksen toteutumisesta

Minulle tämä oli ensimmäinen kerta, kun kirjasin lasten kertomia satuja ylös. Etukäteen mietitytti, ehdinkö kirjata ylös kaiken mitä lapset kertovat, mutta se oli turhaa, sillä lapset kertoivat tarinoitaan melko rauhallisesti. Eivätkä lasten kerronta häiriintynyt, vaikka jouduin muutaman kerran pyytämään pientä taukoa kerrontaan, jotta ehtisin kirjoittaa.

Mietin myös etukäteen, miten innostaisin lapsia kertomaan satuja. Suurin osa lapsista kuitenkin oli innoissaan tarinoiden keksimisestä, ettei heidän kohdallaan suurempaa innostamista tarvittu. Muutama lapsista oli hieman ujompia ja tarinoita ei syntynyt ihan helposti. He olivat innoissaan kirjan tekoon osallistumisesta ja juttelin heidän kanssaan ensin kirjan teosta ja muista asioista, ennen kuin he olivat valmiita kertomaan satuja. Yhden osallistujan kohdalla mietin, syntyykö satua ollenkaan, koska lapsi oli todella ujo, eikä oikeastaan vastailut jutteluuni muuten kuin nyökkäilemällä. Kuitenkin noin kymmenen minuutin juttelun jälkeen hän kuiskasi, että olisi nyt valmis kertomaan sadun ja kertoi satunsa rauhallisesti ja mieltien tarkkaan mitä kertoi. Jutellessani ja innostaessani lapsia olin tarkkana, etten johdatellut heitä tai heidän kertomistaan.

Oli ilo huomata lasten innostus ja kiinnostus toimintaan. Koska lapset tekivät kuvia satuihinsa isossa ryhmätallassa, ryhmän muut lapset kävivät katselemassa, millaisia kuvia satuihin syntyi. Olin hieman huolissani, että ottaisivatko osallistujat paljon mallia aiempien satujen kuvista sekä aiheista ja siitä tulisiko saduista turhan samanlaisia. Huomasin kuitenkin kuunnellessani lasten satuja, että jokaisesta tarinasta tuli omanlaisensa, vaikka muutamassa niistä seikkailikin samankaltaisia hahmoja.

Aiemmin kerätystä sadutusaineistosta on määritelty kolme yleisintä kerrontalähtökohtaa. Lapset voivat kertoa omista henkilökohtaisista kokemuksistaan ja kertoa niistä oman sadun. Aiemmin tuttu ja kuultu tarina, joka kerrotaan omin sanoin, on yksi kerrontalähtökohta. Kolmas ja lähteen mukaan yleisin kerrontalähtökohta on kertoa satu tilanteessa omien kokemusten, tunnelman, läsnä olevien henkilöiden tai asioiden inspiroimista aiheista. (Karlsson & Riihelä 2012, 175) Nämä kerronta lähtökohdat löytyvät myös satukirjan saduista. Niistä löytyy omista kokemuksista, kuulluista tarinoista ja sillä hetkellä lähellä ja läsnä olevista asioista kertovia satuja.

Minulla ei ollut odotuksia satujen aiheiden suhteen ja osa sadutettavista lapsista kysyi ennen sadun kertomista, mistä aiheesta haluaisin sadun kuulla. Pidin kuitenkin tärkeänä, että lapset saivat kertoa vapaasti aiheista,

jotka heitä kiinnostivat, joten en antanut lapsille aiheita, vaan annoin heidän miettiä ne vapaasti. Satujen aiheet koskivat etanoita, kotiloita, lääkäreitä, Jurassic Park-dinosauksia, LEGO Ninjago-leluja sekä Nalle Puhia. Aiheet nousivat lapsille sillä hetkellä tärkeistä ja heidän mielenkiintonsa heittäneistä asioista.

Lapset olivat selvästi ylpeitä omista tarinoistaan ja seurasivat tarkasti, kun kirjoitin tarinaa paperille. Koen toiminnan onnistuneen hyvin ja aika riitti juuri sopivasti seitsemän lapsen saduttamiseen. Uskon myös innostaneeni ryhmän työntekijöitä hyödyntämään sadutusta osana toimintaa. Koen saduttamisen olevan hyvä keino lasten osallisuuden tukemiseen. Saduttaminen tarjoaa osallisuuden tukemisen lisäksi mahdollisuuden oppia uutta sadutettavan lapsen ajatusmaailmasta ja erilaisen tavan seurata lapsen kehitystä. Olisi ollut mielenkiintoista käydä saduttamassa lapsia useamman kerran ja nähdä, olisivatko satujen aiheet ja kerronta muuttuneet. Pyysin lapsilta lyhyesti palautetta toiminnasta sadutuksen yhteydessä ja lisäksi satukirjan lukemisen yhteydessä he antoivat palautetta suullisesti sekä vastaamalla lyhyeen hymynaamalomake kyselyyn. Lapset kertoivat pitäneensä toiminnasta ja he osallistuivat sadutukseen mielellään. Palautteen pyytämässä lapsilta itseltään toiminnan aikana olisin voinut olla itse aktiivisempi.

Omat havaintoni lasten toiminnasta satujen lukemisen yhteydessä tukevat Liisa Karlssonin esittämiä ajatuksia teoksessaan *Sadutus, avain osallisuuden toimintakulttuuriin 2014*. Karlsson mainitsee teoksessaan, että lapsille oman sadun jakaminen muiden kanssa on tärkeää. Omat havaintoni toiminnan aikana tukee tätä, sillä huomasin lasten olevan ylpeitä omista saduistaan, kun luimme satukirjaa yhdessä. Lisäksi havaitsin, että lapsille oli tärkeää konkreettisesti nähdä kuinka kirjoitan tarinaa ylös paperille ja heille oli luontevaa tehdä kuvitus omaan satuunsa. Tästäkin Karlsson mainitsee kirjassaan.

4.3 Päiväkodin ja lasten palaute sadutuksesta sekä satukirjasta

Toimitin satukirjat päiväkodille toukokuun alussa ja ne jaettiin lapsille. Kävin pitämässä lapsille lyhyen lukuhetken muutama päivä kirjojen jakamisen jälkeen. Lukuhetken yhteydessä pyysin lapsilta palautetta saduttamisesta ja valmiista kirjasta hyödyntäen hymynaamoja. Tein jokaiselle lapselle oman lomakkeen, jossa oli valmiiksi hymynaama ja surunaama. Lapset olivat ylpeitä omista saduista ja jokainen tunnisti oman satunsa sitä luettaessa. Suurin osa lapsista oli jo ehtinyt lukea kirjaa joko kotona tai päiväkodilla, mutta he halusivat silti kuulla sadut uudelleen. Henkilökunnalta pyysin palautetta kirjallisessa muodossa. Tämän lisäksi sain heiltä kannustavia kommentteja sadutuksen yhteydessä sekä kirjan toimittamisen jälkeen.

4.3.1 Lasten palaute satukirjasta ja saduttamisesta

Lukuhetkeen osallistui satukirjan tekemiseen osallistuneiden lasten lisäksi myös kaksi lasta. Ennen lukemista kysyin lapsilta, olivatko he jo ehtineet lukea kirjaa ja kerroin vielä haluavani sen lukemisen jälkeen kuulla heiltä palautetta, siitä mitä mieltä he olivat kirjasta. Luimme kirjan lattialla ringissä istuen, niin että jokainen lapsi näki kirjan kuvat. Lukemisen aikana jokainen lapsista tunnisti oman satunsa ja lapset kehuivat toistensa tarinoita ja niiden kuvia.

Lukemisen jälkeen esittelin lapsille valmiit hymynaamalomakkeet ja kerroin niihin vastaamisen olevan nimetöntä. Kysyin lapsilta kolme kysymystä ja ohjeistin lomakkeen käytössä. Ensimmäisenä kysyin pitivätkö lapset saduttamisesta ja satujen kertomisesta. Ohjeistin valitsemaan hymyilevän naaman, jos he pitivät siitä ja surullisen naaman, jos he eivät pitäneet siitä. Toisena kysymyksenä oli pitivätkö he kirjan tekemisestä ja oliko siihen heistä kiva osallistua. Tässäkin ohjeistin heitä valitsemaan hymyilevän naaman, jos he pitivät kirjan tekemisestä ja surullisen naaman, jos kirjan tekeminen ei ollut heistä kivaa. Viimeisenä kysyin ovatko he tyytyväisiä valmiiseen satukirjaan. Taas opastin heitä valitsemaan hymyilevän naaman, jos he pitivät valmiista satukirjasta ja surullisen naaman, jos he eivät siitä pitäneet.

Kaikki lapset rastittivat hymyilevät naamat vastauksiksi kysymyksiin. Kysyin lapsilta lomakkeen täytön jälkeen haluaisivatko he sanoa vielä jotain kirjasta ja sen tekemisestä. He kertoivat pitäneensä kirjan tekemistä hauskana ja ne lapset, jotka olivat ehtineet lukea kirjaa kotona, olivat iloisia siitä, että kirjaan sai palata myös kotona omassa rauhassa. Kun kaikki olivat saaneet antaa palautetta kirjasta, jäin vielä muutaman lapsen kanssa lukemaan heidän satunsa uudelleen. Kaikki lapset vaikuttivat tyytyväisiltä toimintaan ja he olivat selvästi ylpeitä omista saduistaan.

4.3.2 Päiväkodin palaute

Päiväkodin henkilökunnalta saatu palaute oli positiivista ja kannustavaa. Sadutuksen jälkeen henkilökunta antoi palautetta suullisesti ja he olivat tyytyväisiä toimintaan ja sen toteutukseen. Pyysin heitä myös kirjoittamaan kirjallisen palautteen toiminnasta. Henkilökunta piti saduttamista hyvänä tapana tukea osallisuutta ja he olivat mielissään satukirjasta, johon kaikki lasten kertomat sadut oli kerätty. Opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuus nousi myös ilmi palautteesta, sillä osallisuudella on iso rooli varhaiskasvatussuunnitelmassa. Palautteen mukaan he pitivät hyvänä, sitä että lapset saivat omat satukirjansa muistoksi sadutuksesta. Saadun palautteen pohjalta voidaan tehdä johtopäätös, että henkilökunnan mielestä opinnäytetyön tavoite tukea osallisuutta saduttamalla saavutettiin.

5 POHDINTA

Aloitin opinnäytetyöprosessin tammikuussa 2018. Aluksi olin yhteydessä yhteistyö päiväkotiin ja sovimme opinnäytetyöni aiheesta ja tavoitteista. Tämän jälkeen aloin tutustumaan opinnäytetyötä koskevaan teoriaan ja kokoamaan opinnäytetyön tietoperustaa. Varsinaisen prosessin pääsin käynnistämään maaliskuun lopulla saatuani opinnäytetyön ohjaajan ja työn valmistumisen tavoitteena oli toukokuu 2018. Opinnäytetyöni tavoitteena oli päiväkotiryhmän lasten osallisuuden tukeminen hyödyntämällä sadutusmenetelmää sekä tuottaa satukirja lasten kertomista saduista. Tavoite saavutettiin prosessin aikana ja toimintaan osallistuneet lapset saivat kuvitetut satukirjat itselleen ja päiväkoti sai kirjan omaan käyttöönsä. Lasten osallisuutta tuettiin antamalla heille mahdollisuus kertoa juuri sillä hetkellä heitä kiinnostaneista aiheista.

Ennen toiminnallisen osuuden suunnittelua ja toteutusta tutustuin opinnäytetyön aiheeseen liittyvään teoriaan. Teoriaan tutustuminen ennen suunnittelua oli hyödyllistä ja auttoi asettamaan työlle tavoitteita. Aikataulu opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden toteuttamiseen oli tiukka ja siitä johtuen se koski vain yhtä pienryhmää. Jos aikaa olisi ollut käytettävissä enemmän, olisin mielelläni saduttanut koko 4-5-vuotiaiden ryhmää ja koonnut heidän tarinansa osaksi satukirjaa. Aiheesta on tehty aiemmin opinnäytetöitä ja niiden toiminnallisessa osuudessa on myös tuotettu satukirjoja. Näihin verraten opinnäytetyöni ei tuottanut uutta tietoa, mutta antoi päiväkodille lisää tietoa lasten ajatuksista ja heidän kertomistaan tarinoista kootun satukirjan.

Opinnäytetyöprosessin ajan pidin tutkimuspäiväkirjaa. Päiväkirjan pito prosessin aikana oli hyödyllistä ja kirjoitin asioita ylös sekä tietokoneelle että käsin paperille. Tämän haittana oli, että tiedot eivät olleet saatavilla samasta paikasta silloin kun niitä tarvitsin. Suunnitellessani opinnäytetyöni toiminnallista osuutta, tein yhteistyötä päiväkodin kanssa muun muassa sopiessani päiväkodin materiaalien hyödyntämisestä ja suunnitellessani toteutuksen aikataulua.

Opinnäytetyötä voisi kehittää jatkamalla sitä tutkimukseksi siitä, miten pidempi aikainen saduttaminen vaikuttaa lapsiryhmään. Toiminnallisen osuuden voisi muokata myös laajemmaksi kokonaisuudeksi, esimerkiksi koko lapsiryhmää koskevaksi tai jopa koko päiväkotia koskevaksi. Saduttamalla voisi tutkia myös lasten kokemuksia eri asioista, kuten osallisuudesta hyödyntämällä erilaisia sadutusmenetelmiä.

Pidän paljon lasten kanssa työskentelystä ja koen toiminnallisen opinnäytetyön olleen hyvä valinta. Haasteeksi koin tiukan aikataulun toiminnallisen osuuden toteuttamiselle. Koen kuitenkin onnistuneeni saavuttamaan opinnäytetyölleni asetetut tavoitteet ja saaneeni uuden kokemuksen, jota voin hyödyntää tulevaisuudessa työskennellessäni lasten kanssa. Toteutin

opinnäytetyöni yksin ja se oli minulle mieluisa tapa toimia, kuitenkin toiminnallista osuutta toteuttaessani huomasin, että parista olisi ollut hyötyä. Sadutus sujui jouhevasti osana päiväkodin aamupäivää, mutta parin kanssa työskennellessä olisi voitu saduttaa useampaa lasta sekä jakaa vastuuta toiminnasta.

Yksin työskentely tuki ammatillista kasvuani, koska olin vastuussa suunnitelmasta, sen toteuttamisesta sekä opinnäytetyöraportin kokoamisesta. Näin sain lisää kokemusta toiminnan suunnittelusta ja sen toteuttamisesta. Suunnitelman tekeminen on tärkeää, mutta siitä tulee tarvittaessa joustaa ja tehdä siihen muutoksia. Sadutuksen toteuttaminen oli hieno kokemus ja minulle ensimmäinen kerta kun sadutin lapsia. Itselleni haasteellisinta opinnäytetyöprosessissa oli laajan raportin kokoaminen ja kirjoittaminen, mutta uskon sen kehittäneen omaa ammatillisuuttani. Opinnäytetyötä tehdessä sain myös paljon uutta teoretietoa sadutuksesta, osallisuudesta sekä kuulluksi tulemisesta, jota voin hyödyntää tulevaisuudessa.

Toiminnallisen osuuden tuoman kokemuksen lisäksi, sain myös uutta kokemusta suunnitellessani opinnäytetyötä ja miettiessäni muun muassa sen eettisyyttä. Eettisyys näkyy omassa opinnäytetyössäni parhaiten siinä, että lasten henkilötietoja tai muita tietoja, joista heidät voitaisiin tunnistaa, ei ole opinnäytetyössä. Koska halusin varmistaa lasten tunnistamattomuuden, en myöskään määritellyt tarkemmin, missä päiväkodin ryhmistä toteutin sadutuksen. Myös lähteiden valinnassa mietin niiden eettisyyttä ja olin niitä kohtaan kriittinen. Käytin yhtenä päälähteenä Liisa Karlssonin teosta, koska se oli kattava ja Karlsson on ollut mukana kehittämässä sekä tutkimassa sadutusmenetelmää. Muidenkin lähteiden kohdalla olin kriittinen ja pohdin niiden ajankohtaisuutta sekä luotettavuutta. Opinnäytetyön teoreettinen pohja tuki mielestäni toiminnallista osuutta ja sen suunnittelua. Teoreettisen osuuden rajaus varhaiskasvatukseen, osallisuuteen ja kuulluksi tulemiseen sekä saduttamiseen, oli mielestäni perusteltua, koska ne liittyvät vahvasti opinnäytetyön tavoitteeseen tukea lasten osallisuutta päiväkodin ryhmässä.

Opinnäytetyöni valmistui aikataulussa toukokuussa 2018 ja saavutti tavoitteensa tukea lasten osallisuutta ryhmässä sekä sen aikana koottiin satukirja lasten kertomista saduista. Lapsilta saatu palaute saduttamisesta ja satukirjasta suullisesti sekä nimettömästi annettuna, oli positiivista. Myös henkilökunnan antama palaute oli positiivista. Koen onnistuneeni lasten osallisuuden tunteen tukemisessa saduttaessani ja lukiessani lasten kertomia satuja heille. Itselleni tärkein palaute opinnäytetyöstäni oli lasten innokkuus ja heidän halunsa lukea satuja uudelleen ja uudelleen.

LÄHTEET

Eskel, P. & Marttila, M. (2013). Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa (toim.) *Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Jyväskylä: PS-kustannus, 75–96.

Hämeen ammattikorkeakoulu. (2017). Opinnäytetyöopas, Intra. Hämeen ammattikorkeakoulu. Haettu 28.3.2018 osoitteesta <http://intra.hamk.fi/>

Karlsson, L. (1999). *Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydissä*. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Karlsson, L. (2014). *Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karlsson, L. & Riihelä, M. (2012). Sadutusmenetelmä – kohtaamista ja aineiston tuottamista. Teoksessa L., Karlsson & R., Karimäki (toim.) *Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 169–195.

Kohonen, M. (2016). *Saako satu sisään tulla? Lasten osallisuuden mahdollistaminen sadutusmenetelmän avulla*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Haettu 24.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605056303>

Kokkonen, J. & Norja, E. (2011). Päiväkodin arki lapsen kertomana - *Sadutus osallistavana menetelmänä*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Laurea Ammattikorkeakoulu. Haettu 26.04.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011053010442>

Laaksonen, S. (2017). *Sadutuksesta käytäntöön. Lasten osallisuutta vahvistamassa varhaiskasvatuksessa*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Haettu 24.4.2018 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017121120653>

Lapsenoikeudet.fi (n.d.). Lapsen näkemysten kunnioittaminen. Haettu 09.04.2018 osoitteesta <https://www.lapsenoikeudet.fi/lapsen-oikeuksien-sopimus/sopimuksen-yleisperiaatteet/1955-2/>

Lapset kertovat ja toimivat ry (2013). Miten saduttaa? Sadutus pähkinänkuoressa. Haettu 20.03.2018 osoitteesta <http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutusohje.htm>

Leinonen, J. (2014). Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsén, J. Elo & J. Leinonen (toim.) *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa*. Tampere: Varhaiskasvatus ry, 15–40.

Opetushallitus (n.d.a) Varhaiskasvatus. Haettu 28.03.2018 osoitteesta https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

Opetushallitus (n.d.b) Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö. Haettu 09.05.2018 osoitteesta https://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/lainsaadanto/varhaiskasvatus

Opetushallitus (n.d.c) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Haettu 23.4.2018 osoitteesta http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö (n.d.) Lapsen oikeus varhaiskasvatukseen. Haettu 25.4.2018 osoitteesta <http://minedu.fi/varhaiskasvatusoikeus>

Roos, P. (2016). *Mitä kuuluu? Lasten kertomukset ja osallisuus päiväkotitarjessa*. Vaasa: Piia Roos Oy.

THL (2016). Lastensuojelun käsikirja. Lapsen osallisuus. Haettu 23.4.2018 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

Turja, L. (2011). Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hurjala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 41-53.

Varhaiskasvatuslaki 580/2015. Haettu 08.05.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036#L1>

Varhaiskasvatuslaki 108/2016. Haettu 08.05.2018 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036#L1>

Villka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Lupa lomake vanhemmille

Hei!

Olen Tiia Riikonen Hämeen ammattikorkeakoulusta ja opiskelen sosionomiksi viimeistä vuotta. Teen opinnäytetyötä aiheesta osallisuutta saduttamalla ja toteutan työni toiminnallisen osuuden Touhulassa, Viikareiden ryhmässä. Yhtenä tavoitteena työssäni on koota satukirja yhdessä lasten kanssa saduttamalla. Sadutus on yksinkertainen menetelmä, jossa lasta pyydetään kertomaan satu, joka kirjataan ylös juuri niin kuin lapsi sen kertoo. Sadun kertomisen lisäksi lapset saavat myös kuvittaa omat kertomuksensa. Opinnäytetyöhöni ei tule lapsesta tietoja, joista hänet voitaisiin tunnistaa.

Saako lapsenne osallistua sadutukseen perjantaina 20.04?

Kyllä E i

Lapsen nimi

Huoltajan allekirjoitus

Satukirja

1.

Etana kasvatti omenapuun itse. Etana oli omenapuun lähellä. Se söi omenan, vihreän ja punaisen. Ja se maistui tosi hyvälle. Ja hän lähti kahden heinäsirkan luo. Ja ne oli rakastunu silleen niinkun, että ne todellakin lähti mukaan. Ja etana sanoi tuletko mukaani maistamaan maailman hyvempiä omenoita? Ja sen jälkeen heinäsirikka tuli etanan mukaan maistamaan hyvempiä omenoita koskaan. Sitten heinäsirikka sanoi: että onpas meheviä omenoita, saisinko yhden kotiin? Ja etana sanoi, ei. Sitten heinäsirikka pelästyi ja sanoi, että minä rukoilen, jos rukoiluni ei auta pyydän viisi rukoilijasirkkaa paikalle. Ja sen jälkeen heinäsirikka yritti pomppia siihen omenapuuhun, mutta etana sillä oli tykit, porkkanatykit. Ja sitten ne tykit olivat toosi tosi nopeita. Ja sitten etana antoi periksi ja sirkka sai ottaa yhden kotiin tai jopa kaksi tai neljä. Ja näin etana ja heinäsirikka elivät onnellisina loppuun saakka. Loppu.

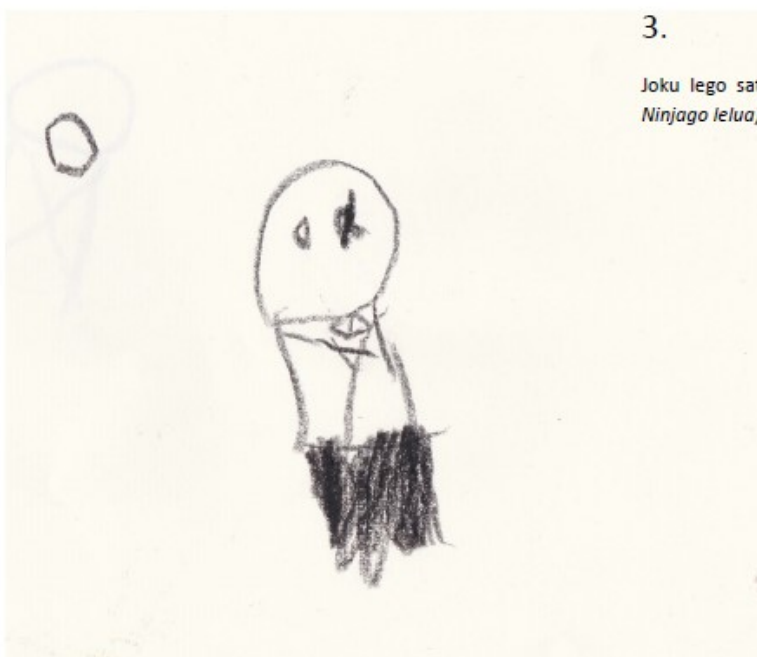
2.

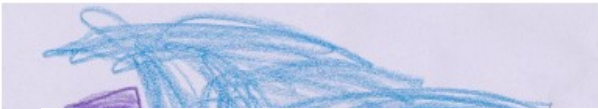
Minionssi näytti peffaa. Dino tuli ja nappas dinon. Jurassik park iso tino tuli ja jyräsi iso lairan yli sellasen valkosen dinon. Ouven tuli ja isot dinot tuli sen peräs ja valkosen dino tönäs alas. Ja sitten siinä tapahtuu ja Ouvenin dino tuli peräs. Ja vielä sitten Ouven sano: alfa kuusi.

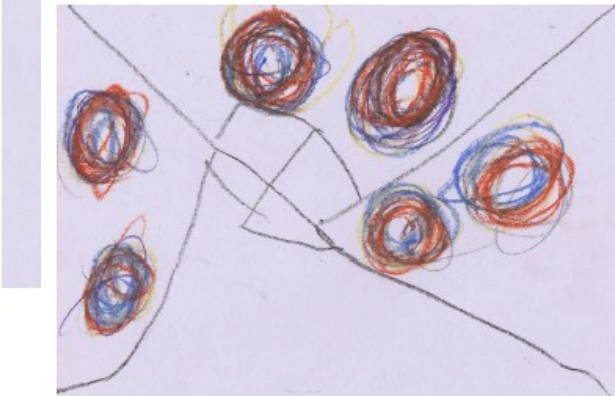
3.

Joku lego satu. Öö siinä ninja tappelee. Näitä täämösiä (*esittelee LEGO Ninjago lelua*). Mä en halua mitään muuta.

4.

5.

No öö tota, en mä oikein tiedä. Jostain sairaala jutusta. Siinä oli sänky missä oli potilas ja siinä oli sairaanhoitaja. No sitte oli semmonen pöytä missä oli lääkäritarvikkeita. Siinä oli kuumemittari. Myös siinä oli lääkkeitä. Ja sitten siinä oli myös semmonen lääkejuttu, millä kuunneltiin kuunneltiin masua. Sitten se loppu siihen.

6.

Niinkun yks tyttö otti niinkun sellasen etanan lemmikiks. Ja sen nimi oli Inka. Ja sitten se alko ruokki sitä ja hoitaa sitä hyvin. Ja sitten se meni lenkille sen kaa. Ja sitten se niinkun lenkitti sitä kädessä. Ja loppuun saakka se ruokki sitä paljon.

masun. sitten ne menivat nukkumaan. siinä se tarina loppuu.

Hymynaamalomake

